

Voor de Sjoa-herdenking – zondag 8 september 2024 – monument Belgiëlei Antwerpen

Vrienden, die tot hier meegewandeld zijn
om de slachtoffers te herdenken van de systematische moord
op zoveel Joden gedurende de Tweede Wereldoorlog.

Deze middag is aan de Orteliuskaai de eerste steen gelegd
van het "Namenmonument" waarop de namen zullen vermeld worden
van alle oorlogsslachtoffers van onze stad in de Tweede Wereldoorlog.

Onder hen de namen van onze Joodse medeburgers,
die zoals de namen van elke menskind
geschreven staan in de palm van Gods hand.

Toen er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog
dan schreeuwden we opnieuw zoals na de Eerste Wereldoorlog:
"nooit meer oorlog"
en werd een begin gemaakt van een verenigd Europa
met als hymne: "Alle Menschen werden Brüder".

Maar met de wapenstilstand kwam in plaats van vrede
de Koude Oorlog met als garantie voor de vrede
de afschrikking van de atoombommen:
"gooi jij één bom, dan krijg je er zevenmaal zeventig terug".

Toen de Berlijnse Muur viel, hoopte de wereld
dat er een einde zou komen aan dit terreurregime,
maar de Verenigde Naties blijken niet in staat
een rechtvaardige vrede af te dwingen tussen mensen
die sinds COVID en de opwarming van de aarde
beseffen dat ze op deze planeet in eenzelfde schuitje zitten.

Mensen lijken niet te leren uit de geschiedenis.
Ondanks alle internationale wetten en rechtbanken
overheerst nog altijd de primitieve wet van de wraak
de internationale politiek.

Wat kunnen wij die hier verzameld zijn
rond de herinnering van de slachtoffers van de Sjoa,
doen opdat er een einde zou komen aan de dwaasheid
van het geweld dat onze wereld blijft teisteren?

Ook al kunnen we niet veel doen aan de grote politiek
we kunnen wel helpen aan de mentaliteit onder de bevolking
door zelf al zindelijk te denken
en niet mee te doen met leugen en bedrog.

Een eerste fout tegen de logica is de valse veralgemening.
"Eén Antwerpenaar is dik, dus alle Antwerpenaren zijn dik".
U grinnikt, maar zo redeneren wij nog altijd veel te gemakkelijk
als we de wereld indelen in 'wij' tegenover 'de anderen'.

Misschien kunnen we wat meer leren uit de bibliotheek
van de Joodse wereldliteratuur die de Bijbel heet.

Het verhaal van Adam en Eva is bekend genoeg.
Maar als Eva een zoon van Adam baart
dan zegt ze dat zij "met de Heer" het leven schonk aan een mens,
alsof ze niet haar man Adam maar wel haar eigen Schepper
als de vader van haar kind Kaïn erkent.

Maar gelijk heeft ze:
volgens de Bijbel is God de vader van alle mensen, niet de grootvader.
God heeft geen kleinkinderen
en dus zijn we allemaal zussen en broers.

Maar de eerste broederschap eindigt al onmiddellijk in broedermoord.
Een stem had Kaïn nochtans verwittigd
om niet zijn gevoelens van afgunst en jaloezie te volgen.
Maar een mens is een nog weinig redelijk wezen.

En als wij allemaal zussen en broers zijn,
dan is elke oorlog broedermoord.

God wilde niet de dood van de moordenaar
want dan zou hij na de vermoorde broer
nog een tweede kind verliezen.

De nakomelingen van Kaïn dachten het geweld te kunnen stoppen
met de dreiging van tegengeweld:
Lamech zei: "wie mij verwondt, die sla ik dood.
Werd Kaïn zeven maal gewroken, ik zevenenzeventig maal".

Maar daarmee kwam de spiraal van de bloedwraak pas goed op gang,
de spiraal van oorlogsgeweld die onze wereld nog altijd regeert,
ook al probeerde Mozes daar een einde aan te maken door te stellen:

“één oog wordt vergolden door de prijs van één oog,
één tand door de prijs van één tand”
in plaats van een leven voor een schram.

Sindsdien zijn er velen die zoals Gandhi beseffen
dat het einde van het geweld pas bereikt wordt
door niet met geweld op geweld te reageren,
zoals de Joodse profeet Jezus al voorleefde.

Hij leerde: “bemin uw vijand”,
wat niet wil zeggen: vind hem sympathiek,
maar wel: wees bekommerd om zijn leven,
zoals je bekommerd ben om je eigen leven.

Eigenlijk betekent dit: beschouw je vijand als je zus of broer,
maar sinds Kaïn weten we
dat er nergens meer ruzie gemaakt wordt
dan tussen zussen en broers.

Misschien is de les van de Sjoa
dat we naar andere mensen en volkeren moeten leren kijken
met de ogen van de hemelse Vader
die elk van zijn kinderen liefheeft
en aan elk van hen het leven schonk opdat ze gelukkig zouden leven.

Maar onze cultuur wil niet weten van een hemelse Vader.
Ieder van ons denkt maar al te vlug dat wij weeskinderen zijn
die ieder voor zichzelf moeten zorgen
alsof ons eigen leven het enige is dat we te verdedigen hebben.

Laat me toe u nu aan te spreken met “zussen en broers”,
welke ook jullie geschiedenis is.

In naam van onze zussen en broers die vermoord werden
toen in Auschwitz en vandaag nog steeds in zoveel landen:
laten we ons bekeren tot de gevoelens
van Diegene die ons het leven geeft.